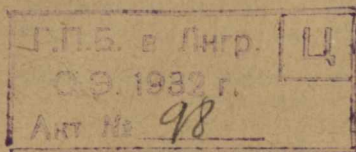

КОМИ ОБОНО БЕРДСА МЕТОДГЕКТОР

ИЧÖТ ШКОЛАЈАСЫН дА ФЗС-са
МЕДВОЗРА КОНЦЕНТРЫН МАТЕ-
МАТИКА ВЕЛÖДАН ПРОГРАММА

(ПРОЕКТ)

СЫКТЫВКАР КОМИ ЊГА ЛЕЗАНІН

КОМИ ОБОНО
1 9 3 2 В О

Проект программы по математике для шк. I ст. и I-го центра ФЗС—составлено г. Латкиным на основе проекта программы НКП. Издает методсектор Коми Обоно.

Заказ № 1898, тираж 800 экз.

Облит № 298.

Редактор—Г. Федоров.

Сдано в набор 17/1-32 г., сдано в печать 19/1-32 г.

Типография Коми ГИЗ-а, Сыктывкар. Коммунистическая, 1.

ГИКТСА ИЧӐТ ШКОЛАЖАСЫН ДА ФЗС-са МЕДВОЗЗА КОНЦЕНТРЫН МАТЕМАТИКА ВЕЛӐДАН ПРОГ- РАММА

(Возза индӐджас)

1. ИчӐт да шӐр школа жылыс ЦК ВКП(б)-лӐн шудм индӐ ичӐт школажасын вывтӐ слаба велӐдан уж пунктм жылыс, мыж вӐсна челаф оз вермыны шедӐдны јон общеобразовательной знанњӐјас да навыкјас. ОтшӐщ такӐд индӐ школажаслы ужсӐ сувтӐдны сӐз, мед ескӐ сӐјӐ вермӐс тырмӐз сетны челафлы систематической знанњӐјас, наука осно-вајас куза. ТајӐ шудм подув вылын Ӑ лӐсӐдӐма программа проектсӐ.

2. Быд воыс программной материал јукӐма куим пелӐ. ТащӐм јукӐмыс отсалӐ индӐм кадын кӐкынджыка тӐдмӐдны математика мате-риал. ТајӐ јукӐмыс, серт, примерной.

ВелӐдан группа, челаф подготовка да мукӐд местной условийјас сертӐ материалсӐ позӐ вежлавны. СӐмын оз ков вуӐдны, мыж быд воы индӐм објомсӐ колӐ быт проработайтны сӐјӐ во-вылын, кушӐмӐ индӐма.

КожмӐд јукӐн пыщкас материал јукӐма тази: лыд, вылӐ бостӐм, мурталӐм да чертӐтӐм; лыд вылӐ бостӐм гырысжык группын торјалӐ бӐдса да јукӐна лыдјас вылӐ. МатериалсӐ тащӐм ногӐн јукӐлӐмӐн позӐ буржыка лӐсӐдны торја јукӐнјаслыс објомсӐ.

ТащӐм пӐрадок вылӐ колӐ визӐдны кыз примерной методической система вылӐ.

Серт, ез-ескӐ ло вескыд, мӐдӐс-кӐ велӐдыс механически олӐмӐ нудны тајӐ программасӐ.

МетодикалӐн тајӐ принципјас математикасан требуйтӐдны јитны торја элементјас, мед ескӐ Ӑти разделыс чорӐдӐс да јонмӐдӐс мӐд разделса материалсӐ.

Практика ужјас нудӐдӐгӐн колӐ разной јукӐдса материалсӐ пуктыны ортчӐн да став проработкасӐ нудны ӐткӐд принцип сертӐ.

Арталбм велбдан кад јуклбм вѳт во вылб

	I во	II во	III во	IV во	V во	
Јукбнас	1	55	55	40	40	40
	2	55	55	40	40	40
	3	60	60	50	50	50
	4	50	50	40	40	40
	220	220	170	170	170	= 950

ПЕРВОЈЈА ВО

I-јја ЈУКbН — 55 час

1. Тбдмавны, мѳ челаф тбдбны кад, лыдпас да пространство вежбртбм јылыс (вескыдывы, шујгавы; воцладор, ббрладор; вылын, улын; увжык, ешажык; жењыд, куз; кыз, вбснѳд; жужыд, ланкыд; важбн, бнѳ; талун, тбрыт, аскѳ; воцжык, соржык да с. в.). Кужны лыдфыны дасбц (ббреан да воцсан). Тбдмбдны 10-бц лыдјас пасјан ногбн. 10-бц содталбм да чѳнталбм. Кужны артавны (содтбмбн да чѳнтбмбн) гбзјбн дасбц, а сѳц-жб мбвпбн артавны. Тбдмбдны чѳнтаи да содтан пасјаскбд: + (содтанпас), — (чѳнтанпас). Унаб ставыс лоб: = (звак равенства).

2. МУРТАГОМ ДА ЧЕРѳТЧbМ

а) Тбдмбдны фѳгурајаскбд: квадрат, вескыдпелбса, куѳмпелбса да кыш. Серпас вылыс кужны најбс ацыны, торјбдны јорта-јбртсыны; вескыда најбс вѳмтыны (назвать); кужны вундавны кабалаыс, картоныс, фанераыс; кабала клеткајас серѳ черѳтны вескыдпелбсабс да квадрат; кужны гѳтыны кыш, ббм да стбкан пыдбс серѳ; кужны корсавны тајб фѳгурајасбс ас гбгбрса олбмыс.

б) Вескыд да чукла вѳц. Кужны торјбдны вескыд вѳц кабала вылыс чукла вѳцыс. Кужны лѳнејка серѳ нубдны вескыд вѳц. Корсны вескыд да чукла вѳцјас ас гбгбрса олбмыс.

в) Ббмкбд тбдмасбм; (1 ур, 2 ур, 3 ур, 5 ур, 10 ур). Кужны лыдфыны монетајасбн колана сумма 10 урбц. Кужны мынтысны да бостны сдача 10 урбц.

г) Төдмавны метрөн да метр жинјөн, кужны муртасны тајо муртасјаснас. Виқоддөмөн (муртавтөг) виставны, ыжыдо кушдөмкө предмет-јаслөн костныс. Восковјасөн вескыд ви мурталөм.

II-dö JUKÖH—(55 час)

1. Лыд выло бостөм

Арталөм да лыддөм 20-өз. Кужны лыддыны да гижны бөрөн да вогдөн 20-өз. Содталөм да чинталөм 20-өз. Мөвпөн кыздөз гозјасөн арта-сөм: витјасөн, куимјасөн, нолјасөн. Содр арталөм. Лыдпас гижөд 100-өз.

2. Мурталөм да чертгчөм

Төдмавны санјиметр да санјиметрөвој лента да кужны муртасны сижөн. Төдмавны килограмм, кило жын. Коккыд торјас вескы вылын гирајасөн веситны кужом. Такөд өтшөц паскөдны мускульнөј памјат сөкта выло. Ки жылын сөкта төдмалөм. Төдмасны мтрөн, мтр жынјөн да мтр нолдөд јукдөн. Төдны, уна-ө төрас (позас пуктыны) кушдөмкө дозјө ва, јөв да с. в.

3. Гөм пасјас (монетајас) 15 ур, 20 ур, 1 шайт. Кужны лөсөдны сөм пасјасөн колана сума. Кужны 20-өз сетны сдача.

III-öd JUKÖH—(60 час)

1. Лыд выло бостөм

Содталөм да чинталөм зон дасјасөн 100-өз. (Быд сикаса артасөм. сөмын мед ез пет зон дасөн содталөмыс да чинталөмыс).

2. Геометричөскөј телөјасөн төдмасөм дја артасөм. Төдмөдны: куб, шар, брус (нольпелса), чурка (цильдр); кужны најос мөда-мөдөмыс төдмөдны да нымтыны. Корсны лөсаланжык формаа геометричөскөј телөјас ас гөгөрсө олөмыс.

3 Часикөд төдмасөм

Вөчны часи циферблат да стрелкајас. Кужны виставны кад часи сертi. Час, сутки, декада, төлыс. Төдны, кымын сутки декадаын, кымын пјатидневка декадаын. Кымын час суткыын.

IV-JUKÖH—(50 час)

1) Лыд выло бостөм

Октөм да јукөм 20-өз. Төдмөдны өктан да јукан паскөд. Вежөртны $1/2$, $1/4$, кужны ык да нол пелө јукны предмет. Кужны лыдпасөн корсны нолдөд јукөн, жын-да.

Муртасом да чертїтѳм

Кужны восколѳн тѳдмавны мыжкѳ ыжда колас. Вескыд вѳ куза гезїѳн муртасѳм: кужны муртас лыдѳыны да лѳсѳдны столбїка дїа-граммалас клеткалас чертї (клеткамы бѳстѳ муртас пыдѳї).

Тѳдмасны схемаа серпасжаскѳд да чертѳжаскѳд (вескыд пелѳса формаа фїгуражаскѳд, маѳтерскѳїм ужалѳн).

4. В о с а к а д

Тѳдны, кычї шусѳ колѳм да ѳнїа тѳлыс. Тѳдны, кымын тѳлыс-воын да кычї најѳ шусѳны. Кымын лун тѳлысы, кымын пїатїдѳевка да декада.

II. ВО ГѳГѳР РЕШАЈТЧАН ДА АРТАГАН МАѳЕРІАЛ

1. Челадыс ворсанторлас тудѳдны сїз, мед сетчѳ пырїс лыд бѳстѳм; мурталѳм да планалѳм: домино, горањ, городкї, „гѳрдлас да жежылдас“, коператївѳн ворсѳм, воїеннѳї ворсанторлас да с. в.

2. Конструктївнѳї уж да ворсантор челадыс ѳтлаавны строїтелнѳї материалкѳд (кубїк, рбусок, жекпом—чурка). Велѳдны конструїруйтчан ужѳ—медвоzza кадас челад мед велаласны јукны ема торлас пространствоын да плоскост вылын. Решајтчѳны тащѳм задачалас: кыч буржык лѳсѳдны пызан—улѳс классын, сојанїнын, челад пелѳсын; кычї лѳсыджык ѳшѳдны картїна стѳно; кычї буржык вѳчны плакат да стѳнгазета группан.

3. Рѳшѳтлас вѳчѳбны челадыс олѳмсѳ да ужѳ лѳсѳдїгѳн: школан, гортын, робѳчѳї комнатын, градїѳрын да с. в.

а) Кущѳма волѳны школаѳ челад (колѳ звенѳын медбур воывлѳм), кымын ужалан лун пїатїдѳевкаын, декадаын, тѳлысы, уна-ѳ ем быдсама велѳдчан ѳсѳгїлас да уна-ѳ инвентар челад пелѳсын, музејын, группан; уна-ѳ колѳ паскѳм-кѳмкот группалы да мукѳдтор; кымын лун муѳо разнѳї уж вылѳ.

б) Кымын да кущѳм робѳчѳї кѳлуј колѳ звенѳолы, группалы; уна-ѳ колѳ маѳерїал, медым вѳчны кущѳмкѳ тор ужалан комнаты; уна-ѳ маѳерїал да мукѳд пѳлѳс кѳлуј ковмас, медым лѳсѳдны разнѳї пелѳсїас: воїеннѳї, гѳрд пелѳс, школнїклыс пелѳс. Рѳшѳтлас коператївын нѳбасїгѳн, вузасїгѳн; уна-ѳ колѳ мынтыны сѳм тѳварыс, уна-ѳ колѳ да вескыд-ѳ сетѳма сдача, кыч поснѳѳѳмѳн вежны сѳм.

5. Колхозса, заводса олѳмкѳд сѳвет ужкѳд, ывлавывса олѳмкѳд јїтчан задачалас да рѳшѳтлас. Шуам, уна-ѳ колѳ сојан-јуан вылѳѳтїк мортлы, брїгадалы, паскѳм вылѳ, културнѳї ужлас вылѳ да с. в.

Тѳдмѳдны, уна-ѳ колѳ лѳсѳдны сојан поснї скѳглы мыжкѳ дыра кежлѳ. Рѳшѳтлас, кодлас петкѳдлѳны ѳдсѳ да бурсѳ машина ужлыскїѳн ужалѳмкѳд вѳча, колѳектївнѳї ужалѳмлыс ѳтка ужалѳмкѳд вѳча; кычї быдмѳ октѳбрата группа.

Кымын был школа лѣбѣ был группа востѣма сѣкса совет улын. Сравнѣтны бѣсѣ вѣлѣн, подѣн, автомобилѣн ветлѣмлые.

6. Графическѣ, столбчатѣй диаграмма материал оформлѣятѣм да сѣйѣн подзѣутѣм гортын, школаын да гѣрд пѣлѣсын. Диаграмма, кодѣ петкѣдлѣ школаѣ чежадые волывлѣм, велѣдчысѣяслые состав да с. в.

Прѣстѣй схематическѣй рисунѣк лѣсѣдчѣ, медым сы куѣа вѣчны кушѣмкѣ ематор.

7. Олѣмлые бѣстѣм торѣяс, кодѣяс сертѣ позѣ тѣдны лыдѣяс да лыдѣнасѣяс: корсны керка номер сертѣ паѣтера, нѣга лѣстбок да с. в.

8. Бѣстны лыдѣнасѣяс антѣрелѣгѣознѣй уж куѣа (кымын морт лѣтчѣе вѣрные празнѣк кѣжлѣ да с. в.)

Сѣа-жѣ колѣ бѣставны лыдѣнасѣяс, кушѣма ужалѣны брѣгадаѣяс, кушѣм уж производѣтельнѣйжык: ѣтка лѣбѣ брѣгаднѣй да с. в.

МѢд ВО

1-ѣя ЈУКѢН (55 час)

Лыд вѣлѣ бѣстѣм. Повторѣтны ѣктѣм да јукѣм 20-ѣз, содѣм да чѣнтѣм 100 (быд случѣй). Тѣдмѣдны содталѣмѣн да чѣнталѣмѣн кык нѣма лыдкѣд (шѣйт да ур; метр да сантѣметр; суткѣ да час; час да мѣнуа). Чѣнтѣмѣн лыдѣяс сравнѣваѣтѣм (сымындаѣнтѣ унжык. сымындаѣнтѣ ешажык).

Таблѣцаѣн ѣктѣм да јуклѣм 100-ѣз. а) Воѣынѣ бѣрѣн группѣясѣн лыдѣдѣм, кыѣ воѣывса уж ѣктѣн да јукѣн таблѣцалы.

б) Ѣктѣн да јукѣн таблѣца (2,5,3,4).

Мурталѣм да черѣтѣтѣм. Кыѣ нѣдѣны му вылын вескыд вѣз да сѣйѣс муртавын. Кужны муртавын куѣа да паѣта площѣадѣяслые (градѣрлые, керка јѣрлые). Кужны вѣзѣдѣмѣн тѣдмавын 100 метрѣ расстоѣаннѣ

Кужны черѣтны план класслые клетчатѣй бумага вѣлѣ. Тѣдмавын машѣтабѣн. Кужны куѣта сѣтѣм сѣртѣ черѣтны бумага вѣлѣ вескыд вѣз.

II-ѣ ЈУКѢН (55 ч.)

Лыд вѣлѣ бѣстѣм. Велѣдны воѣд ѣктѣм да јукѣм куѣа таблѣца (8,6,9,7).

Тѣдмѣдны, мыѣ вежѣм-кѣ мѣстаѣн сомножѣтелѣясѣс, производѣннѣ ѣз вежы.

Таблѣцатѣг ѣктѣм да јукѣм. Кык пѣса лыдѣс ѣтѣ пѣса да кык пѣса лыд вѣлѣ ѣктѣм. (Кратнѣй лыдѣяс сравнѣваѣтѣм. Лыдѣс лыд вѣлѣ јукѣм. Лыдѣс содѣржаннѣ сѣртѣ јукѣм). Став дѣјствѣјѣяс 100-ѣз.

Јукѓјас: $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{8}$. Кужны тајѓјасѓ гѓжны. Медпрѓстѓј преобра-
зованнѓјас. ѐткод јукѓнјас содталѓм да чѓнталѓм. (Круг јукѓм; вескыѓ
вѓјјас вылын). Корсны ѓѓ јукѓн кушѓмкѓ лыдыс.

Мурталѓм да черѓтѓм. Квадрат. Бокјаслѓн да пелѓсјас-
лѓн равенство. Вескыѓ пелѓс, сравнѓтны сѓјѓс јѓс пелѓскѓд да шѓблѓ-
кѓс пелѓскѓд. Науголыѓк. Сетѓм ыждајас серѓи кужны стрѓйтны квадрат,
науголыѓк да лѓнејкаѓн ползутѓмѓн. Квадратнѓј санѓметр, квадрат-
нѓј деѓиметр.

Муртавы ныжкыѓ вескыѓпелѓсалыс плѓщад, вылас кв. метр
пукталѓмѓн, кор сѓјѓс ѓѓтан јѓдемыца пыѓдѓи. Муртавы ны вескыѓпе-
лѓса разнѓј мѓстајас; тајѓ мурталѓмѓсѓ лыѓѓѓм. Кв. санѓметр пукта-
лѓмѓн муртавы ны квадратјас да вескыѓ пелѓсјас; тајѓ мурталѓмѓсѓ
лыѓѓѓм.

Јукны вескыѓ вѓз 2,4,8 пелѓ (кѓпомыс, инструментјасѓтѓ). Јукны
гѓгылјас, квадрат да вескыѓпелѓсјас 2,4,8, пелѓ (куснѓлѓмѓн).

Кад мурталѓм: во, тѓлыс, декада, пѓтѓдѓневка, суткѓ, час, мѓнута.
Кужны вѓставны часѓ серѓи кад точнѓја і мѓнутѓѓ. Тѓдмавы ны, кыѓ
поѓѓ кыѓ ногѓн пасјыны кад (кыѓ час лун — 14 час да с. в.).

III-ѓд ЈУКѓН (60 час)

Лыѓ вылѓ бѓстѓм. Кужны лыѓѓны да гѓжны лыѓпасјас
1000-ѓѓ. Вѓчны зѓн 100-сѓн бѓѓ сѓкаса дејствѓјѓ 1000-ѓѓ.

Мурталѓм да черѓтѓм. Кѓлограмм да грамм. $\frac{1}{2}$ кѓ-
лограмм, 400 гр., 200 да 100 гр. Кужны весѓтны таыжда гѓрајасѓн.
Кужны кѓпомыс тѓдмѓдны сѓкта 2 да 3 кѓлограмм гѓгѓр.

Муртавы ны разнѓј вескыѓпелѓса мѓстајас да кужны заданнѓ серѓи
черѓйтны науголыѓкѓн вескыѓпелѓса фѓгурајас.

Вескыѓпелѓса да сѓјѓ бокјаслѓн да пелѓсјаслѓн својствојас.

IV-ѓд ЈУКѓН (50 час)

Лыѓ вылѓ бѓстѓм. Кужны бура лыѓѓны 1000-ѓѓ. Мед-
прѓстѓј случѓјјас 1000-ѓѓ ѓктѓмын да јукѓмын (гѓжѓмѓн). ѐктѓм зѓн
декаткајасѓн да сојасѓн ѓтка лыѓпасјас вылѓ. Кыѓ паса да куѓм паса
лыѓјасѓс ѓѓк паса лыѓјас вылѓ ѓктѓм. Јукны зѓн дасјас вылѓ; куѓм
паса лыѓјасѓс ѓѓк паса лыѓјас вылѓ јукѓм. Повторѓтны 1000-ѓѓ ар-
талѓм куѓа став дејствѓјѓ. Содталѓм да чѓнталѓм кыѓ нѓма лыѓјасѓс
(во да тѓлыс, суткѓ да час; час да мѓнут).

Мурталѓм да черѓтѓм.

Квадратнѓј клеткајас вылѓ јуклѓмѓн тѓдмавы ны квадрат да вескыѓпе-
лѓса фѓгурајаслыс плѓщадјас.

Кѓлограмм да грамм јылыс повторѓтѓм. Сетны вылѓ поѓѓѓѓ тонна
јылыс. Тѓдмавы ны 50 граммкѓд. Кужны кѓпомыс тѓдмавы ны сѓкта (2,3
да 5 кг.).

Задачајаслы прімернѳј матеріал.

1. Математікаа ворсанторјас—коллектіва да откајас: а) кооператі-
лѳн ворсѳм (нѳбасѳм да вѳзасѳм). Шуам, уна-ѳ сулалѳ став тѳвар,
кушѳм донѳс тѳварыслѳн. Уна-ѳ нѳѳѳма тѳвар тајѳ доннас. Сѳм пос-
нѳѳѳм. Сдача тѳмалѳм;

б) істѳгѳн ворсѳм. Мыјтакѳ істѳгыс фігурајас стрѳітѳм;

в) крестікјас да магіческѳј квадратјас вѳчалѳмѳн ворсѳм да мукѳ
ног;

2. Челаѳлѳн труд робѳѳј комнатаын да прішкольнѳј учасѳкын;

а) матеріал лыѳѳѳм, кодѳ да мыј вѳчны мунас, уж сулалан дѳн,
уж вылас уна-ѳ мунас кад. Напр. куѳ-ѳ колѳ пѳв, медѳм вѳчны јаш-
щѳк, кор тѳѳса сіјѳ бѳкыслѳн куѳтаыс; кымын сорт да уна-ѳ колѳ
кѳјдыс градјѳрѳ кѳзы, кор сетѳма ыждасѳ градјѳрлыс.

3. Учѳт да рѳшщѳт, кодјас јітѳѳны челаѳлыс олѳмсѳ організујтѳм-
кѳѳ, напр.: уна-ѳ колѳ чукѳртны сѳм, медѳм суѳѳѳны ѳетскѳј гаѳет-
јас; кымын гаѳет суѳѳѳны группа вылѳ; кымын нѳга колѳ ворсны
школьнѳј бѳбліѳтекаѳ соѳтѳѳд вылѳ, кор тѳѳѳны, унаѳ колѳ нѳга ѳѳі
велѳѳѳыслы. Уна-ѳ кад муѳѳма группалѳн лѳѳѳ ѳѳк мортлѳн челаѳ-
ворсан плѳшцаѳка бурмѳѳігѳн; кымын морт ковмас весавны сетѳм
плѳшцаѳка. Лыѳѳѳны, мыј дѳн сувтас да уна-ѳ ковмас матеріал
медѳм лѳѳѳѳны лыжі, даѳ, конкі да с. в.

4. Ас вѳѳѳм да даѳ сетѳм задачајас рѳшајтны зонвіѳалун кутѳм
јылыс: уна-ѳ муѳѳ рѳскѳѳ сѳѳгѳмлун кутѳм вылѳ (мајтѳг, шщѳтка
да с. в.). Унаѳн-ѳ еѳцажык кад вѳѳѳ ѳѳщественнѳј прачешнѳј. Уна-ѳ
пѳлагајтѳѳ оланін норма (ѳѳѳ паста, ѳѳшн ыжда) ѳѳі мортлы; сѳв-
нѳѳѳј нормасѳ ас оланін ыждајаскѳѳ. Уна-ѳ колѳ сѳм, медѳм лѳѳѳѳны
гортаѳ апѳечка. Арталѳј, кыѳі медбур іспѳлзујтны лунтырса кад
(луѳја режім). Кыѳі јукѳѳ лун быѳсама уж ужалысјаслѳн.

5. Составлајтны да рѳшајтны задачајас сіјѳ даннѳјјас ѳертѳ, код-
јасѳѳ ті чукѳртѳд прірода да труд наблѳдајтѳгѳн (температура мѳрај-
тѳм, лым жужта мурталѳм, уна-ѳ вѳлі кѳзыѳ, мѳча, зѳра лун; мѳрајтны
ѳѳмлыс судѳа да быѳсама турунјаслыс уна сікаса быѳман условіјѳ
дырјѳ; југыѳ, шѳныѳ, ва тімпература: вѳј да лун куѳта вежласѳм,
да с. в.).

6. Арталѳм да рѳшщѳт, кодѳ јітѳѳѳ колхозса ѳвмѳскѳѳ: скѳт вѳѳѳм
да пѳтка вѳѳѳм; тѳѳмавын — чѳлан уна-ѳ вѳјѳ вѳјѳ колѳ, уна-ѳ мѳс вѳјѳ јѳв;
тѳѳмавын бурлунсѳ кывтѳѳмѳѳсјаслыс да пѳткалыс (лыѳпасѳн). Уна-ѳ
муѳѳ налы кѳрым (суткѳѳн да тѳлысѳн). Рѳшщѳтјас, кодјас јітѳѳны
градјѳркѳѳ. Тѳѳмавын уна-ѳ ковмас кѳјдыс; тѳѳмавын, уна-ѳ воіс
урожај. Гѳжавны ужалан кѳлуј (ставыс унаѳ, нѳбан дѳныс, сулалан
дѳныс).

Тѳѳмавын кѳјдыслыс чужанлунсѳ (унаѳ чужѳ 100 тусыс). Град-
јѳрса, садвысва, мувысва вредѳтелјасѳн (гаѳјас) ѳѳјан убытка. Лыѳ-
ѳѳны урожај, унаѳ воіс ар вылыс, гѳктарыс.

7. Задачајас, кычї бура пуктыны уж колхозын да фабрика вымын; унао кад да материал ковмас, мед вѣчны кушѣмкѣ тор — ѳтлабѣѣ машїна да кїпомса уж, коллектїва да ѳтка уж.

Машинајаслѣн уж вѣчан нормаыс (тракторлѣн, вундан машиналѣн, варпан машиналѣн да мукѣдлѣн). Сїѣ-жѣ тѣдмѣдны уж жылме заводын (челад мам-бат ужалан предпрїятѣн). Первојѣа выводјас да обѣщаннѣјас: вѣчан уж завїситѣ смыс, кушѣма ужсѣ органїзујѣма; машиналѣн ѳ ужалѣны, кушѣм дїсцїплїнаыс, кушѣм ногѣн ужалѣны — јѣнаѣ пырѣма соцїалїстїческѣј методјас ужас — соцсоревнованнѣ, ударнїчество.

8. Задачајас да рѣшѣѣтјас выл олѣм вѣсна тышкаѣомыс — здоро-вѣј, сад, јентѣдѣтѣм, културнѣј олѣм вѣсна; рошѣѣтјас, кодјас петкѣд-лѣны лѣклунсѣ вїна јѣѣмлыс, јенлы ескѣмлыс да дурка олѣмлыс.

9. Тѣдмѣдны (орїентїрујѣчны) местаѣн да кадѣн: унаѣ колѣ пѣра-медым воны ѳтї пунктсан мѣдѣѣ, мунны-кѣ подѣн, вѣлѣн, појездѣн. Тѣдмѣдны картакѣд да масштабкѣд.

10. Вѣчны поснїдїк ужјас пространствон да плоскѣѣ вылын предметјас распрѣделїтѣм куѣа. Решајѣтны ташѣм задачајас: кыѣ бур-жык лѣѣднн мебель классын, столѣвѣјын, дѣтскѣј пелѣсын; кыѣ лѣ-сѣдѣжыка ѳшѣднн картїна.

КОЖМѢД ВО

I-јѣа ЈУКѢН (40 час)

Лыд вылѣ бѣстѣм

Лыдѣны кужны 100-ѣѣ да 1000-ѣѣ (1000-ѣѣ сѣмын прѣстѣј слу-чајјас, кычї: $200 + 300$, $500 - 300$, 400×2 , $800 : 4$, $420 + 200$, $620 - 400$, 350×2 , $840 : 2$ да с. в.), тѣдмѣдны скобкајасѣн решїтан медпрѣстѣј случајјаскѣд.

Повторїтны 1000-ѣѣ содталѣм да чїнталѣм вылѣ став случајсѣ.

Повторїтны кѣкнї случајјас 1000-ѣѣ содталѣм да чїнталѣм вылѣ, мѣј тѣдмалѣма кык во чѣжѣн. Кык паса лыдѣс ѣктыны кык паса лыд вылѣ. Кујїм паса лыдѣс јукны кык да кујїм паса лыд вылѣ.

Мурталѣм да чертїтѣм

Кужны муртавын вескыд вїѣ. Кужны масштаб сертї чертїтны планјас вескыд пелѣса садлыс, град јѣрлыс да с. в. Кужны сїѣ-ставсѣ масштабѣаныс вужѣднн план вылѣ. Кужны лыдѣны да чер-тїтны столбїка дїаграммајас, кор ѳтї клетка ѳѣтѣѣ кушѣмкѣ лыд пыдѣ.

II-öd ЈУКӦН (40 час)

Лыд вылӧ бостӧм

Гокыджык примерјас ӧктӧм да јукӧм куза 1000-ӧз. Кык паса лыдӧс ӧктыны кык паса лыд вылӧ; кујим паса лыдӧс јукны кык паса да ӧти паса лыд вылӧ. Прӧверитны ӧктӧмсӧ јукӧмӧн, а јукӧмсӧ ӧктӧмӧн. Кужны лыдфыны да гижны 100000-ӧз. Кужны јукны классјас да разрадјас вылӧ; кужны висталӧм куза лыдфыны да гижны лыдпас, кужны пуктыны шцӧты вылын.

Јонмӧдны да вайӧдны системаӧ мерајас јылыс тӧдӧм: километр, метр, дециметр, санџиметр, миллиметр. Веситӧм куза: тонна, центнер, килограмм, грамм.

Мерајас му мерајтӧм куза—ар да гектар. Тӧдны кушӧм соотношенӧ тајӧ мерајас костыны. Чинталӧм да ӧти мӧдӧ вайӧдӧм; кужны тајӧ мерајасӧн пӧлзујтчыны мурталигӧн да веситчигӧн.

Прӧстӧј јукӧнјас (дробјас). Повторитны прӧстӧј јукӧнјас јылыс, кодјасӧс тӧдмалӧма мӧдӧд во вылын: $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{8}$, $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{6}$, $\frac{1}{5}$, $\frac{1}{10}$. Ӧткод знаменателя јукӧнјасӧс содталӧм да чинталӧм.

Геометрической материал. Ар да гектар мурталӧм. Еккерӧи ужалӧмӧн, гезјӧн мурталӧмӧн либӧ полевӧј ширкулӧн ужалӧмӧн вӧчны квадрат да вескы пельсаӧс. Кужны клеткајас кабала вылӧ масштаб серџи вӧчны неыжыд вескыдпельса мулыс. Вескыд пельса диаграммајас черџитӧм масштаб серџи.

III-öd ЈУКӦН (50 час)

Быдса лыдјас

Кожнӧдӧм пријомјас серџи мӧвпӧн 1000-ӧз содтӧм да чинтӧм. 1.000.000-ӧз содталӧм да чинталӧмӧн став случајыс. Содтигӧн да чинтигӧн числӧјасӧс виставлӧм. Содтӧм проверитӧм, содтан-лыдјасӧс местаӧс вежлалӧмӧн да чинтӧмӧн. Чинтӧмсӧ прӧверитны содтӧмӧн. Тащӧм примерјас решайтӧм: $25 + x = 42$; $x - 25 = 40$; $60 - x = 16$. Скобкаӧн решайтӧм. Ыжыд лыдјасӧс шцӧты вылын содталӧм.

Д а с а ј у к ѧ н ј а с. Вежӧртны даса јукӧнјас јылыс. Лыдфыны да гижны даса јукӧнјас.

Геометрической материал. Вескыдпельса да квадрата мујаслыс ыждасӧ мурталӧм. Лубӧј вескыдпӧлӧсалис да квадратлыс ыждасӧ тӧдмалӧм. План серџи да масштаб куза тӧдмалӧм вескыдпельса мујаслыс ыждасӧ. Кужны разбирайтчыны диаграммајасын масштаб куза да условнӧј знакјас куза. Кужны ужалан комнатаыи ужавны схематической черџејас куза. Кужны вӧчны выкројка—кабалыс, кардоныс, жӧбтыс, линейкаӧн, санџиметрӧн да уголкиӧн ужалӧмӧн.

IV öd ЖУКӨН (40 час)

Б ы д с а л ы д ж а с

Кык, да с да вит выlö мөвпөн лыдясөс 1000-өз өктөм. 1000000-өз бөстөм да жүкөм уна паса лыдясөс (отвлеченнөй да составнөй имеваннөйясөс). Октөм уна паса лыдөс өтк лыд выlö, өтк нулөн, фесанаяс выlö да кык паса лыд выlö.

д а с а ж у к ө н я с. Мөдпрөстөй случаяс содтөмын да чнта-лөмын.

Процент. Төдмөдны проценткөд, кыч содд жүкөнкөд. Прөцент пасян ног.

Геометрическөй материал. Кујимпелөса. Кујимпелөса-яслөн пелөсяс сертї торјалөм: вескыдпелөса (јог пелөса, щөщкөс пелөса), пөлөс пелөс; бокјас сертї—өткөд бокјаса, разнөй бокјаса, кык-өткөд бока. Наяс кужны чертїтны, кор ем лїнејка, наугольник, цїркүл; кужны вундыны. Пыдөс, судта, јыв кујимпелөсалөн. Своејство бокјасысөн, кор кујимпелөсаөс вөчөма квадратые да вескыдпелөсаыс. Артавны ыжта кујимпелөсалаыс.

ПРИМЕРНӨЙ МАТЕРИАЛ ЗАДАЧАЈАСЛЫ ДА РӨШ-ЩӨТЈАСЛЫ

1) Челаф ужкөд мастерскөјын јитчан задачаяс да рөшщөтјас. Бура учїтывајтны, унаф муно кад кушөмкө тор вөчөм выlö. Кужны вөчны смета тудуголок оборудујтөм выlö (мыј да унаф кояө, сылөн дон, дона-ө ставыс сулалө).

Бура учот нуөдөмөн кужны донјавны вөчөм тор (уна-ө мунис материал, пөра, јона-ө щыкөс инструмент амортизация).

Кужны муртавны ыжда ужалан комнаталыс, кужны буржыка сувтөдавны верстакјас да станокјас. Кужны вөчны инвентарлы да материаллы спїсок матерскөјын. Гөгөрвоны чертежјас да сїз-жө схематическөй рїсунокјас. Использујтны, мурталана прїборјас да инструментјас: шїркүл, лїнејка, угольник ватерпас, уровень, өтвес да с. в.

2) Мөдпрөстөй ужјас велөдчыөяслөн местностјас вылын цепен да еккерөн; кужны определїтны площадь: өтка градлыс, садлыс, школьнөй участоклыс, мед ескө бөрвылас вуждөдны ар да гектар выlö.

3) Кужны вөчавны, решаятны да расчот вөчны, кыч буржыка котыртны уж колхозын, вөрын да фабрикаын.

а) Кушөм бурлуи агромїнїмум нуөдөмын—јона-ө сїжө кыпөдө урожајност: весалөм көјдысөн көчөм, кујөдөн да мукөд вынөсөдөнөн му бурмөдөм, јог турун да вредїтелјасөс бырөдөм, воғ гөрөм, арын гөрөм, бур севооборот да с. в. Вөчны подсчет, уна-ө колө көјдыс фонд колхозлы, кор төдая көча площадь. Сөтавны задачаяс колхозын доход жүкөм выlö. Кужны вөчны подсчот робочөй да колхозник өрдса кыжжакјас кузта.

Кушдм бурлун зоомінімум нуьддмын. Шоркоддем доход кывтэм пембсжасан

Ловжабкта мөслөн. Уна-о колд кбрым колхозса став пембсла. Кужны вбчны расчот мбсжасбс нормабн вердбм куџа.

Кужны вбчны прбстбј сметажас, мед ескб колхозбс оборуьдјтны машинажасбс, мед вбчны курбг вџан ін, кролик вџан ін да с. в.

5) Кыџи лептб ужлыс производџтелност машина вџ да му ужалбмын, сџ-жб вбрын. Сравнџтны ужлыс производџтелност кбдн да машинабн ужалбгбн.

4) Култура революџџа уж лыдпасбн петкбдлбм: кыџи содб грамотност, всеобуч олбмб пбртбм, кушбма челаџ вольвлбны школаб, уна-б мунб ббн всеобуч вылб, мыџ сетб госуьдарстволы всеобуч нуьдбмбн. Кушбм вермбмжас ем дошколнбј воспитаннбны: челаџлыд, тајб уж вылб воыс-воџ ббм лбзбм. Кыџи бурмб олбм: общественнбј пџтаннб, клубжас, больнџажас содбм да с. в.

5) Масштаббн пользутбдмбн тбдмавын рајонжаслыс площаџ ыџда кв. километрбн. Тбдны ылынб (кымын километр) ас бџктсаныџ рајоннбј, областнбј да крајевбј центржасбџ. Тбдмбдны карта сертџ жуяслыс да туџжаслыс куџтасб. Решаџтны сещбм задаџажас, коджас ескб сетџсны тбдбм, кыџи бдјбжык воџбчыны бџџ пунктсан мбдбџ, да кушбм ногбн поџб мунны бдјбжык (подбн, вблбн, појездбн да с. в.).

Кужны вбчны прбстбј расчотжас быд бџкаса вџемб ыстбм куџа.

6) Артавын сещбм торжас: кор вблџ (кушбм воџ, векб) кушбмкб-революџионнбј собыџтб. бырб (ыџыдб) кост шуам, 1905 во костын да октабрса революџџа костын, да с. в.

7) Кужны вбчны мусбнлыс анализ да резулџтатб петкбдлыны диаграммажасбн. Артавын паркн вбчбм вылб смета. Кужны артавын уж нуьдбм; нуьдны прџродалыс календар.

Опреџелџтны вегетационнџ перџод быд бџкаса култура пуктбмлыс. Опреџелџтны пуктан да ідралан срокжас наџжаслы да мукбд пблбс пуктасжаслм.

Статџстџческбј маџериал

Артавын јбз лыд рајоныс, школаыс. Мыџта мужџк да нџвбаба грамотнбјбс, неграмотнбјбс. Мыџта став челаџ. мыџта на пџыс вблбдбчын школаын. Уна-б профсојузса, ВКП(б) да ВЛКСМ-са шџенжас. Уна-б пбнбнер. Бџктсбвет улын унаб лыдџысб му. Нуьдны учот лыдџысан керка ужлыс, больнџџа, ветлечебнџџа ужлыс.

Тџан бџктсбветулыс унаб јбз ужалбны вбрын. Кымын вбв ужалб.

9) Кооперациџа уж јылыс ббстны лыдпасжас (кымын морт охвџџтбма быд бџкаса кооперациџабн. Мыџдон вузатб кооперџџив воџбббр, тблысбн да с. в.

Тајб став маџериалбс колд кужны оформџтны графџческџ.

НОЉӦД ВО

I-жа ЛУКӦН (40 час)

Быдса лыдјас. 100-ӧз, 50-ӧз мӧвпӧн ӧктӧм. Воӧд нуӧдны уж быдса лыдјас (нытӧм да нӧма) ӧктӧм да јукӧм вылӧ. Мильонӧз—гӧжӧмӧн. Ӧктыны уна паса лыдјас, кор шӧрас ем-нул. Јукны уна паса лыдјас кык паса да кујим паса лыдјас вылӧ (кокнидӧк случажас). Јукӧм, кор колӧ остаток. Скобкајасӧн артасӧм. Јукны уна паса лыд ӧн паса лыд вылӧ, быдса десатокјас вылӧ. Кыз шубӧны лыдпасјас ӧктӧгӧн да јуклӧгӧн. Ӧктӧмс јукӧмӧн прӧверӧтӧм да јукӧмс ӧктӧмӧн прӧверӧтӧм. Решаитны ташӧм нога прӧмерјас: $x \times 7 = 105$; $78 : x = 39$; $x : 15 = 4$. Скобкаӧн артасӧм.

д а с а ј у к ъ н ј а с: Вежӧртны даса јукӧнјас жылыс. Лыддыны да гӧжны даса јукӧнјас. Преобразујтны даса јукӧнјас (напр., ташӧмјасӧс— $0,2=0,20$). Сравнивајтны даса јукӧнјас. Кыз јӧтӧны даса јукӧнјас метрическӧј мерајаскӧд. Кыз позас кык нӧма лыд (кодӧс сетӧма метрическӧј мераны) гӧжны даса јукӧнӧн (5 м. 25 см.— $5,25$ м.) да мӧдарӧ.

Прӧцент: Прӧцент, кыз соӧд јукӧн. Прӧцентлӧн пас %. Корны ӧн лӧб кымынк прӧцент сетӧм лыдпаслыс, кык дејствијӧӧн. Напр., 400-ыс корсны 5%. Решӧтӧм: $400 : 100 = 4$ (ӧн %). $4 \cdot 5 = 20$ (вит %).

Тӧдмасны прӧцентнӧј транспорчӧрӧн; медем кужны сӧжӧн чертӧтны гӧгрӧс диаграммајас.

Геометрическӧј материал: Вескыдпелӧсајас да кујим пелӧсајас вылӧ јуклӧмӧн муртавны мулыс ыжда. Кужны лыддыны план да карта сӧктлыс, колхозлыс, рајонлыс, крајлыс.

Масштаб сертӧ тӧдмавны карта вылыс—ылыно кост ӧн пунктсан мӧдӧз.

Составлајтны кокнидӧк графикајас, кодӧ петкӧдлӧ температуралыс вежласӧмсӧ, растеннӧјаслыс быдмӧмсӧ.

II-ӧд ЛУКӦН (40 час)

Быдса лыдјас. Кужны разрадјас да классјас лыддыны да гӧжны миллиардӧз. Миллиард, кыз счотнӧј јединица. Кужны лыддыны гырыс лыдпасјас. Кужны гӧжны сокращеннӧј гырыс лыдпасјас сурса да миллионнӧј долајасӧн. Лыдпасјас гӧгрӧстӧм.

д а с а ј у к ъ н ј а с. Лӧеыда тӧдмӧдны содтӧмкӧд да чӧнтӧмкӧд.

Прӧстӧј јукӧнјас. Корсны кушӧмкӧ лыдјукӧн куза быдса лыдпас (кык дејствијӧӧн) шуам, $\frac{3}{4} = 30$. Уиаӧ лоо зоннас лыдпасыд.

Прӧцентјас. Кыз позӧ вежны кушӧмкӧ прӧцент лыдпас јукӧнӧн;

100%	75%	50%	25%	10%
1	$\frac{3}{4}$	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{4}$	$\frac{1}{10}$

Кужны пользутчыны тая таблицаби задачајас решајтїм. Корны лыдјас прѣчент куза (кык дејствїюм).

Геометрическѡј матерїал. Куб; кублїм став граныс да бокыс ѡткод. Кубс чертїм.

III-ѡд ЈУКѢН (50 час)

Быдса лыдјас. Быд сїкаса дејствїю гырыс лыдјаскѡд. Ѣтѡмлїм ѡтка случајјас, кык: шѡрын нул, множител помын нул; јукѡмлїм ѡтка случајјас; частїюын нул; делїтел помын нул.

Прѡстѡј да составнѡј лыдпасјас. Јукѡмлїм прїзнакјас 2 вылѡ, 5, 10, 100, 25, 4, 3, 9. Прѡстѡј сомножителјас вылѡ лыдпасѡс разлѡжитїм.

даса јукѡнјас. даса јукѡнјасѡс быдса лыдјас вылѡ ѡктѡм.

Геометрическѡј матерїал. Тѡдмѡдны кублыс ѡбом Тѡдмасны кубическѡј мерајаскѡд: куб. метр, децїметр, куб. сантїметр.

IV-ѡд ЈУКѢН (40 час)

Быдса лыдјас. Повторїтны јукѡмлыс прїзнакјас: 5, 10, 100, 25, 4, 3 да 9 вылѡ.

даса јукѡнјас. даса јукѡнјасѡс быдса лыд вылѡ ѡктѡм. даса јукѡнјасѡс 10 да 100 вылѡ ѡктѡм да јукѡм.

Прѡчент. Корены кушѡмкѡ лыдсан ѡтїк лїбо унжык прѣчент (кык дејствїюм) даса јукѡнјас прїменајтїм.

Геометрическѡј матерїал: Вескыдпелѡса прїзма; гранјас да бокјас прїзмалїм.

VIТѢд ВО

I-јја ЈУКѢН (40 час)

Прѡстѡј јукѡнјас. Јукѡнјаслїм числїтел да знаменател, Јукѡплїм вежѡм, кор ыждѡ лїбо чїво числїтел лїбо знаменател. Јукѡнѡс преобразујтѡм (чїнтѡм: јукѡнлыс выраженнѡсї ічѡтжык долајасѡ вежѡм, шуам, $\frac{2}{5} = \frac{6}{10}$). Правїлнѡј да неправїлнѡј јукѡн. Быдса лыдпасѡс ісклучїтѡм неправїлнѡј јукѡныс. Смешаннѡј лыдпасѡс неправїлнѡј јукѡнѡ пѡртѡм.

Геометрическѡј матерїал. Вескыдпелѡса прїзма гран да бокјас прїзмалїм. Прїзмаѡс паскѡдѡм. Прїзмаѡс чертїтѡм. Прїзма поверхностлыс ыжда вычїслајтѡм. Вескыдпелѡса прїзмалыс ѡбомсѡ мурталѡм.

83 61 II-öd JUKÖN (40 час)

	КОМИ-
	2-1288

Прѣстѣй јукѣвјас. Јукѣвјасѣ содталѣм да чѣталѣм, кодјаслѣн ѣткоѣ кратнѣй знаменателјас. Содтѣм да чѣнтѣм јукѣвјасѣ дѣд сѣкаса знаменателјаскѣд (прѣстѣй случаяјас). Кужны корсны медѣчѣт кратнѣй (ѣтувја знаменателјас).

Прѣстѣй јукѣвјасѣ быдса лѣдјас вылѣ ѣктѣм да јукѣм. Лѣдпас-јаслѣн формула.

Быдса лѣдјас. Кыѣ вежѣ сумма, разность, произведеннѣ да частнѣй, кор вежѣ лѣдыс, кодѣ пырѣ ѣејствѣјас.

Геометричѣскѣй материал. Окружност да круг. Круглѣн центр, дѣаметр да радиус.

III-öd JUKÖN (50 час)

Прѣстѣй да даса јукѣвјас.

Быдса лѣдпасјасѣ прѣстѣй јукѣвјас вылѣ ѣктѣм. Корсны быдса лѣдјаслѣе прѣчѣнт (ѣктѣм да ја јукѣн вылѣ).

Быдса лѣдпасѣ кушѣмкѣ јукѣн вылѣ ѣктѣм. Корсны быдса лѣд-пас сѣјѣ јукѣн сѣртѣ.

Корсны быдса лѣдпас сѣртѣ прѣчѣнт.

Геометричѣскѣй материал. Окружност кушталѣн ку-шѣм соотнѣшеннѣ дѣаметр да радиускѣд. Окружностѣс јукѣм 2, 4, 6 да 3 ѣткоѣ јукѣн вылѣ. Червѣтны, окружностѣн пѣлзујтѣмѣн, квадрат, правлѣнѣй квајтпелѣсаѣс да кујѣм пелѣсаѣс.

Тѣдмѣдны прѣчѣнтнѣй транспортѣркѣд. Вѣчавны кругѣвѣй дѣаграм-мајас прѣчѣнтнѣй транспортыр ѣтсѣдѣн.

IV-öd JUKÖN (40 час)

Прѣстѣй да даса јукѣвјас.

даса јукѣвјасѣ даса јукѣвјас вылѣ ѣктѣм да јукѣм. ѣктѣм да јукѣм прѣстѣй јукѣвјасѣ прѣстѣй јукѣвјас вылѣ (прѣстѣй случаяјас).

Прѣстѣй јукѣвјасѣ даса јукѣвјасѣ пѣртѣм. даса јукѣвѣс прѣстѣй јукѣнѣ пѣртѣм. Резултатјасѣ сѣтѣм долаѣ округлѣтѣмѣн.

Вежны прѣстѣй јукѣвѣс дасаѣ да мѣдарѣ. ѣејствѣјѣјас пѣрадѣк да скобкајас.

Геометричѣскѣй материал. Вескѣдпелѣса му участѣк-јас мурталѣм. Вескѣдпелѣса му участѣкјаслѣе планјас чертѣтѣм.

Кужны прѣменајтны условнѣй (топографѣчѣскѣй) знакјас сѣмка дѣрјѣ медпрѣстѣй вѣенно-глагомернѣй сѣмка рѣлѣфлѣс.